

УДК 502.14:005.7](477)

Ігор Бистряков,
*доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу методології сталого розвитку
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»*

Дмитро Клиновий,
*кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу методології сталого розвитку
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»*

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ НООСФЕРНОГО ВЧЕННЯ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

У контексті застосування ідей сучасної ноосферології з метою окреслення національного шляху України до сталого розвитку, стає очевидним, що погляди В. І. Вернадського на необхідність гармонізації відносин між природно-антропогенними, соціальними та економічними системами є як ніколи актуальними на сьогодні. При цьому йде мова вже не стільки і не тільки про технологічно екологізовану людську цивілізацію, скільки про правильно організовану систему господарювання у цілому, яка забезпечує сталий розвиток за допомогою сукупності інноваційних виробничих, управлінських, організаційних, економічних, фінансових та інших механізмів. Ідея В. і. Вернадського про ноосферний розвиток також передбачає формування специфічного полісуб'єкта управління сталим розвитком держави, який об'єднував би усі зацікавлені сторони, тобто стейкхолдерів господарського процесу. Ідентифікація для України концепту подібної національної моделі сталого господарювання є нагальним завданням, і при цьому необхідно врахувати як ноосферну парадигму В. І. Вернадського, так і сучасні тенденції розвитку науки економіки, фінансів та публічного управління.

Зокрема, варто зосередитися на концепціях «належного врядування» [1], а також «нового публічного менеджменту» [2], які сконцентровані, зокрема, на стейкхолдерських взаємодіях в іден-

тифікації напрямів та шляхів суспільного розвитку, а також інструментів їх реалізації на практиці. Ці підходи у цілому кореспондуються з парадигмальними ноосферними поглядами В. І. Вернадського таким чином, що полісуб'єкт управління виступає у господарському процесі як розумна, колективна особистість, яка здатна до напрацювання, з урахуванням думок зацікавлених сторін, високоефективних управлінських рішень з широким використанням можливостей платформних механізмів комунікації, які надаються інструментами цифрової економіки. Реструктуризацію існуючої системи господарювання у напрямі сталого розвитку доцільно проводити за принциповою схемою-концептом забезпечення сталого господарювання, яку представлено нижче на рис. 1.

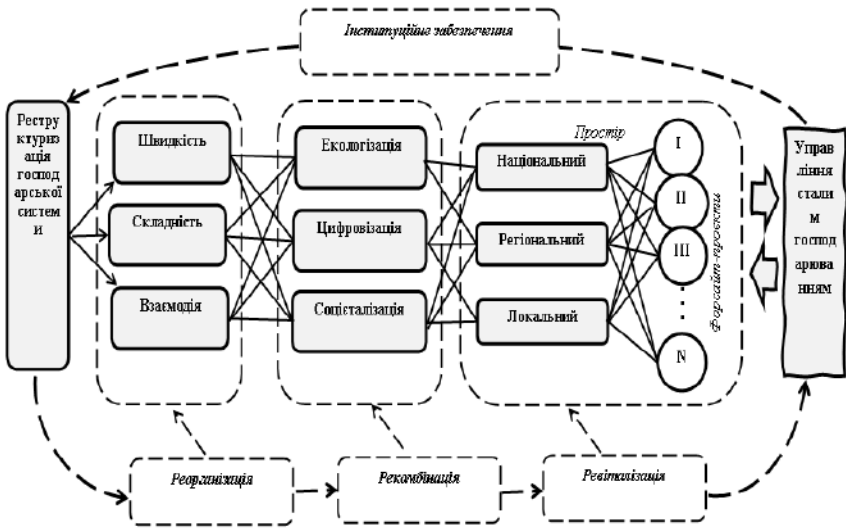

Рис. 1. Принципова схема-концепт забезпечення сталого господарювання в Україні

Зазначимо, що подібна реструктуризація має складну структуру і охоплює три ключових етапи: реорганізацію, рекомбінацію та ревіталізацію господарства. Як видно, у наведеній схемі враховано принципові ознаки розвитку господарських систем на сучасному етапі і в осяжній перспективі, а саме – швидкість, складність і системну взаємодію, на які вказують, зокре-

ма, такі дослідники проблематики сталого розвитку, як К. Шваб і Т. Маллере [3].

По суті, це вимагає використання методів рекрематики та робастного управління. Так, зокрема, застосування методів рекрематики передбачає формування самоорганізованих, високовідповідальних і децентралізованих управлінських структур, які поєднують в управлінні методологію форсайту, «зелене» мислення, стейкхолдерський підхід, орієнтацію на створення «загальної цінності» з мінімізацією транзакційних витрат та економією ресурсів «усіх для усіх», з урахуванням потреб майбутніх поколінь, адаптивність, паралельно-последовне застосування м'яких (саморегулювання) та жорстких (директиви) методів управління, саморозвиток за принциповою схемою фракталу шляхом реалізації в рамках великих проектів сукупності підпроектів («портфоліо») на нижчих управлінських рівнях тощо.

Головними ефектами від застосування рекрематичного підходу мають стати стійкість самоорганізованих господарських систем в умовах турбулентності, складності і взаємозалежності, економія ресурсів тощо. У свою чергу, застосування принципів робастного управління, насамперед – формування регуляторів соціально-економічних процесів у вигляді комунікативних платформ взаємодії влади, бізнесу і громад, а також створення, в рамках організації сталого фінансування, фінансового підґрунтя у форматі накопичення ресурсів у відповідних фондах для сталого розвитку – дозволить забезпечити стійкість і цілеспрямованість саморозвитку подібних структур на кожному із зазначених вище етапів. Основними ефектами від цього управлінського підходу очікуються цілеспрямоване забезпечення «зеленого» технологічного переходу в умовах загроз і викликів 4-ї промислової революції, ефективна та інноваційна, а також узгоджена з цілями сталого розвитку реконструкція національного господарства у воєнному й післявоєнному періодах, забезпечення стійкого економічного росту та безпеки тощо.

Виходячи зі сказаного, етапи реорганізації та рекомбінації торкаються питань створення відповідних передумов для ревіталізації простору у цілому, тобто забезпечення післявоєнного відновлення національного господарства на принципах сталого розвитку. Застосування згаданого нами стейкхолдерського підходу для окреслення перспектив сталого розвитку забезпечуватиметься за рахунок розробки форсайт-проектів, а також формування відповідних інформаційно-комунікаційних платформ для напрацюван-

ня управлінських рішень. При цьому, базовими процесами стануть цифровізація, екологізація та соцієталізація господарських відносин.

У цілому, дана схема-концепт вказує на те, що просторова модель забезпечення траскторії сталого господарювання має стати інституціоналізованим портфоліо динамічних, постійно діючих, диференційованих форсайт-проектів як інструментів колективного проектування людської діяльності. Її теоретико-методологічним підґрунтям може бути, зокрема, підхід, який орієнтується на наближену до ноосферних поглядів В. І. Вернадського загальну економіко-теоретичну модель т. з. «стейкхоллдерського капіталізму» [4], за якої важливим стає перехід до методології суб'єкт-суб'єктного типу управління процесами сталого господарювання із формуванням управлінського полісуб'єкта ноосферного типу, який враховує в управлінських рішеннях суспільну думку у цілому. Це у свою чергу, ще раз актуалізує значущість форсайт-проектного забезпечення господарської діяльності та платформних підходів до її організації на основі взаємодії та співробітництва стейкхолдерів, для чого необхідно організувати відповідну інформаційно-комунікаційну платформу сталого господарювання.

Список використаної літератури

1. Graham J., Amos B., Plumptre T. Principles for Good Governance in the 21st Century [Electronic resource]. *Policy Brief*. 2003. № 15. URL: https://iog.ca/docs/2003_August_policybrief15.pdf.

2. Дмитренко О. С. Новий публічний менеджмент: теорія і практика [Електронний ресурс]. *Чотирнадцяті Юридичні читання. Проблеми імплементації національного законодавства до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. До 185-річчя НПУ імені М. П. Драгоманова ; до 70-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України* : Матеріали міжнародної наукової конференції, 17–18 квітня 2019 року / редкол.: В. П. Андрущенко, Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 205–208. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35843/Dmytrenko.pdf?sequence=1>.

3. Schwab K., Malleret T. COVID-19: The Great Reset. Geneva : Forum Publishing. 2020. 280 p.

4. Schwab K. What Kind of Capitalism Do We Want? [Electronic resource]. *Project Syndicate*. 2019. December 2. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/stakeholder-capitalism-new-metrics-by-klaus-schwab-2019-11/russian>.